

МЕЃУНАРОДЕН АРХИВСКИ СОВЕТ

ЕТИЧКИ КОДЕКС

[Усвоен од страна на Генералното собрание на XIII сесија во Пекинг (Кина) на 6 септември 1996 година]

ВОВЕД

А. Етичкиот кодекс за архивисти треба да постави високи стандарди на однесување во архивската професија. На новите членови во професијата треба да им ги претстави тие стандарди, да ги потсети искусните архивисти за нивните професионални одговорности и кај јавноста да инспирира доверба во професијата.

Б. Терминот архивист употребен во овој кодекс треба да ги опфати сите оние кои се занимаваат со контрола, грижа, чување, заштита и управувањето со архивските материјали.

В. Институциите и архивските служби треба да се охрабруваат да усвојуваат политики и практики кои го олеснуваат спроведувањето на овој кодекс.

Г. Овој кодекс има намера да обезбеди етичка рамка која ќе ги води членовите во професијата, а не да обезбедува конкретни решенија за одредени проблеми.

Д. Сите принципи се придружени со коментар; принципите и коментарите заедно го прават Етичкиот кодекс.

Ѓ. Спроведувањето на кодексот зависи од волјата на архивските институции и професионалните здруженија. Ова може да е во форма на образовен труд и воспоставување машинерија за обезбедување насоки во случаи на сомневање, да се испита несовесно однесување, а доколку се смета за соодветно, да се применуваат и санкции.

КОДЕКС

1. Архивистите треба да го заштитуваат интегритетот на архивскиот материјал и на тој начин да гарантираат дека и понатаму ќе биде веродостоен доказ за минатото. Главната должност на архивистите е да го чуваат интегритетот на документите под нивна грижа и старателство. За остварување на оваа должност тие мора да ги имаат предвид легитимните, но понекогаш спротивставени, права и интереси на работодавачите, сопствениците, субјектите на податоците и корисниците, минати, сегашни и идни. Објективноста и непристрасноста на архивистите е мерка за нивната професионалност. Тие треба да се спротивставуваат на притисокот од кој било извор на манипулација на доказите како и криење или извртување на фактите.

2. Архивистите треба да го проценуваат, избираат и одржуваат архивскиот материјал во неговиот историски, правен и административен контекст и со тоа да го задржат принципот на провениенција, да ги зачуваат и направат очигледни оригиналните врски на документите.

Архивистите мора да дејствуваат во согласност со општо прифатените принципи и практики. Архивистите мора да ги извршуваат своите задачи и функции во согласност со архивските принципи, во поглед на создавањето, одржувањето и распоредот на тековните и полу-тековните документи, вклучувајќи ги и електронските и мултимедијалните записи, изборот и стекнувањето на документи за архивско чување, обезбедувањето, презервацијата и конзервацијата на архивски материјал во нивна надлежност, средувањето, обработката, публикувањето и достапноста за користење на тие документи. Архивистите треба непристрасно да ги проценуваат документите, засновајќи ја својата проценка на темелното познавање на административните барања и политиките за преземање од страна на нивните институции. Тие треба да ги организираат и да ги опишат документите избрани за чување во согласност со архивските принципи (односно принципот на провениенција и принципот на оригинален редослед) и прифатените стандарди, толку брзо колку што им дозволуваат нивните средства. Архивистите треба да се здобијат со документи во согласност со целите и средствата на нивните институции. Тие не треба да бараат или да прифаќаат документи кога тоа го загрозува интегритетот или безбедноста на документите; треба да соработуваат за да се погрижат за зачувувањето на овие документи во најсоодветното депо. Архивистите треба да соработуваат за репатријација на дислоцираните архиви.

3. Архивистите треба да ја зачуваат автентичноста на документите за време на архивската обработка, презервација и користење.

Архивистите треба да се осигурат дека архивската вредност на документите, вклучувајќи ги електронските или мултимедијалните записи, не е оштетена при архивското проценување, средување и обработка, како и при конзервацијата и користењето. Секоја селекција треба да се изврши во согласност со внимателно утврдени методи и критериуми. Замената на оригиналите со други формати треба да се изврши во согласност со правната, внатрешната и информатичката вредност на документите. Корисникот треба да биде известен во случај кога документите со ограничен пристап се привремено отстранети.

4. Архивистите треба да обезбедат континуирана достапност и разбирливост на архивските материјали.

Архивистите треба да одлучат дали документите ќе се зачуваат или ќе се уништат, пред сè за да го зачуваат суштинското сведоштво на активноста на лицето или институцијата којашто ги создала и акумулирала документите, имајќи ги во предвид потребите за истражување кои се менуваат. Архивистите треба да имаат предвид дека стекнувањето документи од сомнително потекло, колку и да се интересни, може да поттикне нелегална трговија. Тие треба да соработуваат со други архивисти и агенции за спроведување на законот коишто се вклучени во апсењето и кривичното гонење на лица осомничени за кражба на архивски материјали.

5. Архивистите треба да го евидентираат и да бидат способни да го оправдаат своето работење со архивскиот материјал.

Архивистите треба да се залагаат за правилно водење евиденција во текот на животниот циклус на документите и да соработуваат со создавачите на документи при употребата на нови формати и нови практики за управување со информации. Тие не треба да се занимаваат само со стекнување постоечки документи, туку да овозможат и тековните информации и архивски системи уште од самиот почеток да се инкорпорираат со соодветни процедури за зачувување на вредните документи. Архивистите кои преговараат со овластените лица или со сопствениците на документите за предавање на документите треба да бараат соодветни одлуки засновани на целосна примена, кога е тоа применливо, на следниве фактори: овластување за предавање, подарување или продажба; финансиски договори и бенефиции; планови за обработка; авторски права и услови за користење. Архивистите треба трајно да ги чуваат документите за преземање на архивскиот материјал, за неговото чување и севкупно завршената архивска работа.

6. Архивистите треба да го промовираат пристапот кон архивските материјали и на сите корисници да им обезбедат непристрасна услуга.

Архивистите треба да изработуваат општи и посебни научно-информативни средства, прилагодени на потребите, за сите документи под нивна надлежност. Тие на сите треба да им понудат непристрасен совет и да ги применат сите расположливи средства за да обезбедат избалансиран спектар на услуги. Архивистите треба да одговараат љубезно и со желба да помогнат на сите разумни барања кои се однесуваат на нивните фондови и да го поттикнат нивното користење од страна на што поголем број на корисници, а во согласност со политиката на институцијата во која работат, заштитата на фондовите, почитувањето на законските одредби, правата на поединците и договорите за подарување. На потенцијалните корисници треба да им ги образложат релевантните ограничувања и истите да ги применуваат за сите подеднакво. Архивистите се против сите неразумни ограничувања на достапноста и користењето на архивскиот материјал, но можат да сугерираат или прифатат јасно одредени и временски определени ограничувања, кога тие се услов за преземање на одреден архивски материјал. Тие доследно ги почитуваат и непристрасно ги применуваат сите услови од договорите склучени при преземањето, но во интерес на либерализацијата на достапноста на документите можат повторно да преговараат за измена на одредбите кога условите ќе се изменат.

7. Архивистите треба да ги почитуваат и пристапот и приватноста, и да дејствуваат во рамките на релевантното законодавство.

Архивистите треба да ја заштитат приватноста на правните лица и на поединците, како и националната безбедност, без притоа да бидат уништени информации, особено кога се работи за електронски документи каде што промената и бришењето е вообичаена пракса. Тие мора да ја почитуваат приватноста на поединците кои ги создале документите или се

предмет на тие документи, посебно кога тие лица немаат влијание на одлуките за користење и располагање со тие документи.

8. Архивистите во интерес на општото добро треба да ја искористат посебната доверба што им е дадена и да избегнуваат да ја користат својата позиција за неправедно да извлекуваат корист за себе или за други.

Архивистите мора да се воздржуваат од активности кои би можеле да го загрозат нивниот професионален интегритет, објективност и непристрасност. Тие не треба да стекнуваат финансиска или друга лична корист на штета на институциите, корисниците и колегите. Архивистите не треба да собираат оригинални документи или да учествуваат во каква било трговија на документи за нивна лична корист. Тие треба да избегнуваат активности кои во очите на јавноста може да изгледаат како судир на интереси. Архивистите може да ги користат архивските фондови од нивната институција за лични истражувања и објавувања, доколку таквата работа се врши под исти услови кои се применуваат и за останатите корисници. Тие не смеат да ги откриваат или да ги користат информациите кои ги стекнале за време на работата со архивскиот материјал со ограничен пристап. Не треба да дозволат нивните лични интереси за истражување и публикување да бидат во конфликт со професионалните и административните должности, поради кои се вработени. Кога го користат архивскиот материјал од својата институција, архивистите не смеат да ги користат своите сознанија за необјавените резултати на истражувачите без претходно да ги известат за нивната намера. Архивистите можат да ги даваат своите мислења и коментари за работата на другите во нивната област, вклучувајќи ја работата на документи од нивната сопствена институција. Архивистите не треба да дозволуваат лица надвор од нивната професија да се мешаат во нивната работа и обврски.

9. Архивистите треба да се стремат кон професионално усовршување преку систематско и постојано ажурирање на нивното архивско знаење и споделување на резултатите од нивното истражување и искуство.

Архивистите треба да настојуваат да го развиваат своето стручно знаење и експертиза, да допринесуваат за напредокот на архивистиката и да се погрижат оние чија обука и активности ги надгледуваат да бидат оспособени за компетентно извршување на своите задачи.

10. Архивистите заедно со припадниците на другите професии треба да ја унапредуваат заштитата и користењето на светското документарно наследство.

Архивистите треба да настојуваат да ја подобрат соработката и да избегнуваат судири со колегите и да се справат со тешкотиите преку поттикнување на примената на архивските стандарди и етика. Врз основа на меѓусебно почитување и разбирање тие треба да соработуваат со претставниците на сличните професии.

(http://www.ica.org/sites/default/files/ICA_1996-09-06_code%20of%20ethics_EN.pdf)